

TRKAČ SA LENTOM OD SNEGA, ILI PESNIK PROLAZNOSTI

Dve knjige lirskih proza Slavka Gordića

Blistavo ništa, a sve je u njemu. Podjednako uslužan predstavama o bezgraničnom i nadokučivom koliko i o ničem, o pustinji besmisla i nepostojanja. Sneg.
Slavko Gordić, *Posle ruba*

Uz ime Slavka Gordića (1941, Dabrica, Hercegovina), među kratkim biografskim podacima najčešće se navodi: piše prozu, književnu kritiku i esejistiku. Prateći bibliografske činjenice, bilo bi prirodno navesti da je profesor emeritus Slavko Gordić takođe i autor dve knjige lirskih proza: *Rub* (SKZ, Beograd, 2010) i *Posle ruba* (Kulturni centar Novog Sada, 2020).

Deluju ovi dodatni fakti iznenađujuće kad se ima u vidu udaljenost edukativne sfere i njene obligatne vezanosti za višedisciplinarno, sistematično usmerenje na objektivno sagledavanje i izučavanje poretka književnosti i njenih kanonskih vrednosti, te pomeranja njenih tokova ka novim vrednostima novih epoha i, s druge strane – pojam *lirskog*, i *meditativnog*, koji u svom korenu nosi podrazumevanu slobodu opservacija, doživljajnu punoću koja isijava iz njenih osnovnih uporišta – lirskih fragmenata – pronosilaca drugačijeg, samosvojnog – čije sazajne dimenzije i neograničeni rasponi senzibilnog bivaju sazdani kao lavirint koji nema izlazne kapije, koji ne nudi rešenja, ali otvara neizmerne mogućnosti da onaj koji ga ispisuje putuje i beleži, u uskim prolazima, nesagledivost praiskonske enigme – samog subjekta, i sveta.

Već je i analitičko-priredivački rad Slavka Gordića ukazao na njegov širok raspon poimanja lirskog – pre svega poezije, njenog diverziteta, koji oblikuje stvaralačke profile, izražavajući i osnovne karakteristike poezije njihovog doba – štaviše, samog vremena kome pripadaju, a koje su svojim značajem nadrasli. Pritom imamo u vidu da je Slavko Gordić priredio izabrane pesme Miodraga Pavlovića (1978), Stevana Tontića (1995), ali i Jovana Jovanovića Zmaja (2003), eksponenata potpune samosvojnosti i međusobne različitosti.

Kritički i dnevnički zapisi Slavka Gordića sadrže uvek, u svojim pravičnim, ali i osetljivim sagledanjima najznačajnijih proznih pisaca i esejista, i privilegovani prostor za te posebne, lirske modulacije stvaralačkog glasa – pažljivo registrujući šta one pridodaju već ustanovljenim odlikama i vrednostima njihovog dela. Dovoljno je setiti se lepih omaža „velikoj gospođi esej“ Isidori Sekulić ili Ljubomiru Simoviću kao esejisti i dramskom piscu, u čijim radovima upravo refleksivnost, koja se preliva izvan žanrovskih odrednica, obogaćuje i produbljuje razumevanje ovih autora.

Posebno osetljiva interpretativna širina Slavka Gordića prisutna je u tumačenju samih pesnika, koja, iako na svoj način drugačija od očekivane, kritičarske besede, sasvim prirod-

no uranja u pesničke filozofije i glasove, čak i u toliko različitih generacija i pesničkih profila, različitih poetika i motivskih okosnica savremenih pesnika kao što su, na primer, u nizu drugih, Slobodan Rakitić, Stevan Tontić, Nenad Milošević ili Tanja Kragujević. Bliskost s autorima kojima Gordić ukazuje blagorodnu pažnju, uostalom, sam imenuje, onako kako glasi i naslov jedne od njegovih knjiga (*Među svojima*, Akademska knjiga, Novi Sad, 2020), dok u propratnoj belešci za tu zbirku kritičkih analiza to biva objašnjeno nekom vrstom lajtmotiva, ili primarne okosnice njegovog rada, koja naglašava da su izabrani „stvaraoci, međusobno razdvojeni vremenski/ili poetički“, njegova „postojana intelektualna intima“.

Ova širina, ujedno i dubina spoznajnih i do ko-stvaralačke mere razumevanja izvedenih Gordićevih eseja i osvrtu ukazuje na to koliko je „osmatračnica“ ovog brižljivog analitičara pod svoja obasjanja stavila markantnu kartu različitosti unutar književnog sveta, koja ide sve do njihovog nesuglasja i disparatnosti – kakvu nam reflektuje i realnost sama. Poezija sa refleksivnim, filozofskim osvrtima na pojam zavičaja (Rakitić) tako korespondira u neobičnom mozaičkom kontekstu „intimnih lektira“ s poezijom urbanog i dinamičnog, stihovnom sintaksom i ritmom savremenog življenja, ili ehom ratova čiji smo savremenici bili, kao i onih vođenih unutar sopstvenog Ja, u poeziji Stevana Tontića; potom i uvek prisutnog neprekidnog unutarnjeg dijaloga i otvorenih polja napetosti, unutar uznemirenog pesničkog sopstva, prostora njegove misli i slike u kome realno obitava, ili vremena koje je prinuđen da živi, i onoga koji bira sećanjem i prioritetima filozofskih ili književnih intima – što već baca izoštreno svetlo na Slavka Gordića kao tumača *stvaralačkih ličnosti*, koji nastoji da razume svaku okuku u dvostrukosti puta ovih autora, koja ih sudbinski prati, dopirući i do vlastitih dvostrukosti srodnički doživljene enigme, koja Gordića kao tumača stvaralačkih individualnosti sve više preobražava u *ličnost koja stvara*.

Dva pojma dominiraju u malim prozama Slavka Gordića, jednako složena i međusobno retko u harmonijskom skladu. Jer *stvarnost* po sebi, u svojoj kompleksnosti, u sudaru je s drugom neprotumačljivopću – sa *ličnošću*, i njenom večitom enigmom, čija se neuhvatljiva formula roji u nizove paradoksa u kojima opstaje, neprekidno nas zaposedajući, ali i okupirajući stvaralačku svest, progovarajući iz snovidovnih prizora podsvesti. Uvek na rubu.

Uskomešan, na momente opskuran, mada u jasnoj sintaksi tako čitak, obuhvaćen modulacijama lirske melodije, svet se iza „haljine noći“, pojavi za trenutak kao izazovan „jutarnji zov“ u „dubinu, u daljinu“, među visove koji „mame na osvajanje, na usvajanje“ – da bi se kratkotrajno strujanje životne radosti lako smenilo registrom postojanja hiljadu lica sumnje, i zanemlosti pred neprebrojivim obličjima sveta, koji se u markantnim fragmentima knjige *Rub* ne daju sabrati u tok naracije, čiju nesaberivost i neiskazivost poetički markantno definiše posebno uverljiv odlomak ranije knjige ogleđa i dnevnčkih zapisa *Srodstva i razdaljine* (Akademska knjiga, 2014):

Svet je neprotumačiv, nepredvidljiv, haotičan. Uvid o njemu ne može dalje od opisa trenutka na malom prostoru. Svet ključa, svet se tumba, tzv. društveni zakoni su nedokučivi, ako uopšte postoje. Svet istorije biva beznadno raznolik, u opreci jučerašnjeg sa današnjim, ovdašnjeg sa tamošnjim.

„Opis trenutaka makar i na malom prostoru“ upravo na delu, u knjizi *Rub*, potom i u knjizi *Posle ruba*, samodefiniše ovu poetsko-proznu formu malih filozofskih disputa, formirajući vlastiti imaginarni pojmovnik čije jedinice su rastopive u mnoštvu, u meditativnim smenama, lirskim sažecima opsesivnih tema ljubavi, snova i smrti, koje zaokupljaju piščevu intimu.

Kreiranje novog oblika, po sebi, ushvaliće Gordić i u jednoj od knjiga koje su usledile (*Traganja i svedočenja*, Službeni glasnik, 2011), u nadahnutom osvrtu „Beletrizovan biografski rečnik *O povratku u Ravangrad* Mira Vuksanovića“, gde se autorovo kazivanje elegantno i rečito sažima rečima: „...i kad je anegdotski digresivno i kad je u svojoj jezičkoj ponesenosti igrivo i, poput veza, rascvetano u svim pravcima“, biva „disciplinovano već i sintaksički konciznim poetama koje povremeno ‘ukruže stvar’ elegično meditativnim otkucanjima setne mudrosti o višestrukoj našoj ranjivosti i nemoći, o čestom nesećanju upravo onih koji su nam najviše dali, o zaboravu koji najbrže raste na mestima boljih koja zaposedaju gori, o retkom viđanju...“

Sa srodnim porivom otkrivanja vlastite ranjivosti i nemoći, Gordićevi zapisi u njegovim malim prozama teku mimo bilo kakvog redosleda i odrednica „rečnika“. Umesto toga, tu je neutvrđeni, spontani red kojim se oglašavaju snoviđenja, gorki, fraktalni osvrti na ono čime smo u zbilji sveta lažno darivani, i na ono što jedva uspevamo da darujemo sebi, iz svoje nepatvorene suštine, a da to ne bude označeno novim oporo-ironičnim opservacijama, anaforskim ponavljanjem samoprekora, tih retkih noćnih bisera unutrašnjeg pročišćenja. Unutarnja melodija tako u Gordića biva „rascvetana u svim pravcima“, u traganje za odahom ili poslednjom kaznom „ruba“. Jedan projekat nemogućeg, da na svakoj od ovih lirsko-melodijskih staza sretne, jednu po jednu, moguću određenost iz spektra razuđenosti sopstvenog Ja. Ličnosti koja biva, sanja i stvara, daleko od glazirane površine sveta i uvežbanosti opstajanja u njemu, koja se lomi u komade sopstvenih ogledala.

U eseju posvećenom Gordićevim čitanjima već sam zapisala da „intiman, lični, katkad lirski ton refleksija“ Slavka Gordića, „osvetljava tu dubinsku liniju puta vlastitih spoznaja, no u isti mah je i uvod u rečnik našeg bivanja“. A upravo tu smo već na novim putovanjima nesanice, i traganja za putem.

Ako je javno, preobučeno u toliko lica upletenih u mreže opstajanja, gde su pritvorne maske do kraja nedosegnutog sopstva, ako se rub neprekidno pretvara u gubljenje i poništavanje graničnih polja gde se s jasnošću mogu spoznati i tajna, istina i laž, dubina i visina božanskog, ako su san i čežnje utonule u halucinantno mešanje s košmarnim ponorom – to ravno mesto gde „visovi se tope i nestaju, nizine uzvisuju“, kao središte bez ruba ostaje pod znakom rane. Većitog bola, koji poput krvi i suza natapa listiće spisateljskih fragmenata uvučenih u enigmatska jezgra razuđenih minijaturnih književnih formi – neobičnih lirskih medaljona bez harmoničnih zaokruženja – osvetljavajući ono što je njihova homonimna značenjska dvostrukost, koju je svojim *Listićima* (SKZ, Beograd, 1991) Bogdan Popović označio, bez mnogo okolišenja, izdancima istog porekla, istog roda. Drvo znanja dobra i zla isto je kao i drvo života, „to nisu dva drveta“ (ista knjiga, zapis „Listići s drveta života i znanja“, *Politika*, 12. novembar 1929).

Pitanje emocionalno, ali i pitanje duboke svesti, i savesti, biblijsko, filozofsko, pitanje pre i posle svih pitalica, pitanje graničnih i zagraničnih principa i prostora, pitanje gde smo,

dokle prispeli, ako i raspukline u sopstvenom biću, pred duhovnim apsolutom, i apsolutom koji je spolja nametnut, nisu razrešene – pitanje pripadništva, svima i svemu, i potpune osame pred kafkijanskim lavirintom, pitanje sumnji i posve pesničkog straha: „Blizu je praznina i rub se približuje“, „Umrne pesme“ Stevana Raičkovića. I najpre, i najposle, to je pitanje i one heseovske zavetne istine – sudbinske, stvaralačke, mislene samoće: „Svako nosi do konca ostatke svog rođenja, sluh i ljušturu jednog prasneta. (...) Mi možemo razumeti jedan drugoga, ali svako od nas može da protumači samo sebe samog“ (*Demijan*) – stav je kojem bi Gordić pridodao možda još jednu istinu vlastitog iskustva – spoznaju sveta koji može biti iskaziv, ali će zauvek ostati neprotumačiv. S beskrajnom skrupuloznošću i odgovornošću pred onim što predstavlja saznanje i reč, pred sobom, Gordić će stoga u *Rubu* zabeležiti:

Za dvadeset tri hiljade dana i noći, i stalaktit uobličen nekakav odgovor svetu koji ga okružuje.

Ti ništa nisi upriličio i ništa odgonetnuo. Nema nijedne reči uz koju bi ceo stao.

Bogdan Popović je govorio o „klupčetu osećanja“, primaocu utisaka, u svetu umetnosti, „gledanja, slušanja“, i senzacija koje, svaka na svoj način, ostavljaju zapis u tom klupčetu. Biti pred svetom gotovo je isto kao biti pred knjigom, kaže on.

U to zbijeno – i intelektualno govoreći – nejasno klupče treba zagledati, treba ga osetiti, postati svestan, što jasnije i potpunije, u svima njegovim čisto osećajnim sastojcima, i samo u njima.

Zbunjujuća *raznorodnost* stvari koje su te senzacije proizvele ne daju se svesti na jednu, jasnu, ponajmanje definitivnu odrednicu. Neka dubinska snaga drugačije valorizacije, koja nije predaja, već pokušaj razumevanja, beleženja, u ovog mudrog tumača, u toj nerazrešivosti sudara različitosti sopstvenih doživljaja i osećanja, prihvata ono što se retko kad s toliko kritičke blagosti čini: dovođenje u vezu raznorodnih stvari, koje se samo po svom značaju mogu porediti jedna s drugom. „Metoda subjektivna“, priznaje on, teško prihvatljiva u onih koji se bave hladnijim, „spoljašnjim“, estetičkim i kritičkim procenama dela, ali čini se, na svoj način nova, neka vrsta oslobađanja čak i onih nejasnih, dotle neobasjanih prostora ličnosti, dela, sveta, koje onaj koji ih doživljava, i u njima sudeluje, pokušavajući da ih razume, mora prihvatiti u svim *nijansama* njihovog jedva uhvatljivog postojanja u sentimentu, mislima, emociji, kao realnosti koja njihove sudare izvodi iz regiona olako odbacenog „besmisla“, i daje im priliku da upravo onakvi kakvi jesu budu formulisani i žive, onako kako ih sama stvarnost ispisuje. Jer heseovski „sluh i ljuštura prasneta“, dodali bismo, imaju svoj život, izdanke neshvatljivog, koji se i dalje obistinjuju – u nama.

U istom danu neumorno druželjubiv pričalac i – tih samotnik. Ako boja i tišina mogu imati toliko smislova, kako ih ti, umešen od svakojake stvari ne bi imao.

I čedan i raspustan. I plašljiv i odvažan. I nestrpljiv i lakomislen. I šeret i mrzovoljnik. I pregalac i ladolež. I sanjalo i delatnik. I čuvaran i rasipan. I lakrdijaš i mudrica. I proziran i nedokučiv. I sumnjalo i vernik. I asketa i hedonista. I goropadan i nežan. I vedar i snužden. I, i, i...

Ja li reč o sto lica – ili naliču sa sto uzlova?

I da li ćeš, pre poletanja, razrešiti ko si ustinu bio? (Rub).

Ličnost u „sto lica“ u ovim prozama kao da nagoveštava, ako ne može do kraja uobličiti i formulisati, spektar pitanja koja otvaraju i razmišljanja Slavka Gordića. U knjizi *Osmatračnica* (književne i opšte teme, Akademski knjiga, Novi Sad, 2016), koja već jednim upečatljivim pasażom kao da sažima problematiku Gordićeve knjige *Rub* (objavljene šest godina ranije) i *Posle ruba*, ukazujući na stalno prisustvo tog potisnutog opsesivnog i nigde dokraja izrečenog klupka pitanja bića koje misli i stvara, postojeći u isto vreme u životnim kolopletima prepunim „uzlova“, potčinjavajućeg i mučnog nadmetanja *ega* i *persone*, dubokog *Ja* i različitih uloga nametnutih egzistencijalnim preduslovima opstajanja:

Ko sam, kakav sam, kome nalik, čemu sklon i čemu protiv, menjam li se, i, ako se menjam, kojim smerom idu te moje promene i da li ima nešto u meni što im odoleva ili makar, daje jedinstvenu boju i sled, očuvavajući bar tako nešto doslednosti i nepromenljivosti u tom nedomislivom i nepredvidljivom kolopletu preokreta i nedoslednosti? Odgovori, ako ih ima, verovatno su zapleteniji od ovih pitanja.

U isto vreme, to su pitanja koja, u pokušajima odgonetanja, kao da moraju izbeći fabuliranja i nova skrivanja iza eventualnih, egzemplarnih likova književnih junaka. To je Gordić već objasnio i svojim tumačenjima Andrićevih *Znakova pored puta*, gde „neposredno i uprkos nastojanja na njihovoj depersonalizaciji“, Andrić ispisuje „ispovest“, knjigu „svojih doživljaja“. Paradoksi u ovim zapisima postaju vladajuća forma i stilski diktat, jer kako piše Gordić:

Kao da nema pomirenja među tolikim oprečnim a podjednako silnim osećanjima čovekovog „položaja u svetu“. U nama žive naporedo želja za nepostojanjem i „neuništiva iskra životne radosti“, kao i samoosećanje „bestelesnog, svetog i božanskog“ istovremeno sa našim osećanjima stalnosti i neprolaznosti našeg života“. U bezmernim izmenama pozicije, u čudesnom ekvilibrijumu, amplitudama i oscilacijama svojih stanja, osećanja i misli, Andrić katkad bira pozvanje „pesnika prolaznosti“ – makar nam se činilo da i nije posredi slobodan izbor nego jedina mogućna, zadata situacija čoveka koji pati i duha koji stvara. (Među svojim)

U svojim lirskim zapisima, spoznajnim bljeskom proznih minijatura, Gordić se ne oslanja na studiju onih veza, koje bi vukle, kako bi sam rekao, „beletrizovanom“ poimanju ličnosti. Njegovo goruće ili ledeno situacijsko polje pisanja je on sam – misleće i stvaralačko biće koje ponajpre, i iznad svega, živi protivrečenosti koje prevazilaze psihološka, logička, sociološka određenja ličnosti, onako kako to sam najubedljivije tumači:

Ličnost! Makar bila temelj i sleme ne samo hrišćanskog učenja o svetu i čoveku nego i svake ozbiljnije filozofsko-psihološke škole mišljenja, upravo ličnost nam se u trenucima sabranijeg samopropitivanja učini manje izvesnom, protivrečnijom i čak nedokučivijom činjenicom i činio-cem od tolikih naizgled složenijih fenomena koji zaokupljaju našu misao. (Osmatračnica)

U isto vreme, osluškujući u svojim zapisima, i nalazeći, i najsnažniju pulsaciju tog bića, koja neiskazana, i prividno skrivena, živi u *otporu* prema rubu i njime omeđenu, neumirljiv-

vu, van svih preciznih spoznaja fenomena ličnosti, enigmu u kojoj se kao „najpostojanija“ istina ukazuje njena nepostojanost, njeno vibriranje, koje jedva da dopire do sazajnog, a čije je postojanje neizbežno kao sam usud i vazdašnje pitanje:

...Da li za tu neuhvatljivost sopstvene prirode okriviti njenu protejsku preobrazivost, čijom „zaslugom“ ponekad bivamo (...) limfa koja teče svakim krvotokom, ili joj uzroke treba tražiti u raznolikosti sveta, koji nas, naizmenično ili istovremeno opčinjava mnoštvom objava i mogućnih smislova, neretko oprečnih... (Osmatračnica)

I ako ova usudnost „limfe“ koja nas određuje, poput nepromenljivog zahteva „sve bezdušnije plime nadživljavanja“ (*Osmatračnica*) izmiče svakom poimanju smisla, zapisi iz knjiga *Rub* i *Posle ruba* neizbežno nose onu težinu i reskost, ali istovremeno i suptilnost svojih krhotina, pokušaja da se u čudesnoj spontanosti stvaranja nebrušenih i neskrivenih formi samoiskazivanja, i u njima Gordić nalazi posve novi prostor iscrtan putevima rasutih mozaičkih slika, kao odgovor trenutku – jedinom verodostojnom tragu autentičnosti – koja u isti mah može biti dah slobode, nesputanosti, ali i steći značaj prvog i poslednjeg pitanja.

Ako se može govoriti o jedinom, najneopozivijem vlasitom putu tvorca ovih zapisa, onda je on van pojma „nadživljavanja“ možda bliže Jungovom poimanju „prerastanja“ onoga što se smatra najvećim i nerazrešivim problemima u životu, koji se i ne mogu razrešiti.

Biti van svega, na putu – izmešten iz vlastite pozicije u čarovitom spregu osvajanja prostora, trčanjem, brzinskim osvajanjem bliskosti s predelima i sopstvenom bezgraničnom i bezrezervnom predavanju promenljivoj drugosti, zakutaka grada, ili čistoj prirodi, koja je ipak vazda tu – otvara potpuno novu i drugačiju dimenziju ove dve knjige. Taj dodir sa čistinom istinskog, nepatvorenog, kao najdublji govor o sebi, kao da se uzdiže sa dna lirskog bića, osvetljavajući novu prirodu pisma Slavka Gordića.

Pa trava, trava, trava, koje se ne možeš nagledati! Uz sunce, pljusak i sneg, najpouzdanija izvesnost da svet, makar u ponečem, opstaje u prvotnoj prisnosti.

Ko zna nije li u tih nekoliko oseta i osećanja stalo više nego u svekolik zbir poslova, susreta i reči koje si čuo, pročitao ili izgovorio u ovom letu na izmaku. (Rub)

I kao da tu tek bolje razumemo i Gordićevo tumačenje Andrićevih *Znakova pored puta*, i njegovih lirskih pasaža:

U bezmernim izmenama pozicije, u čudesnom ekvilibrijumu, amplitudama i oscilacijama svojih stanja, osećanja i misli, Andrić katkad bira pozvanje „pesnika prolaznosti“.

Andrić u ovim zapisima, napomenimo, govori o sebi u trećem licu. Gordić se pak sebi obraća sa Ti. Njegovi odgovori na ličnost koju sreće i upoznaje u sebi, u konvencijama svakodnevnog, u noćnim preispitivanjima kao da traže i druge nosioce ovih malih narativa, neumirene igre *dramatis personae*.

I tu smo već u novoj *pripovednoj stvarnosti*, koja govori o samoj prirodi kazivanja, koja može biti u samoj suštini i *lirska*, i koja, u svojoj stilskoj novini, oslobađa čitaoca obaveze da je prepoznae u nekoj od aktuelnih ili doskora vladajućih književnih periodizacija, jednostavno, kreirajući sama sobom *novu*.

Tako stvaralačka narav Slavka Gordića progovara naporedo s kreiranjem promene u načinu da se iskaže. Kako bi rekla promoterka velikih preobražajnih novina pripovedanja, predstavница mlađih spisateljskih generacija i nobelovka Olga Tokarčuk (1962): „Priželjkujem i novu vrstu pripovedača, 'u četvrtom licu' koji nije samo neki puki gramatički konstrukt, nego čuvar perspektiva svih ličnosti u sebi“ („Blag pripovedač“, *Polja*, br. 531, septembar–oktobar 2021, str. 16). „Žudnja u svim pravcima!“, rekao bi Gordić. „Hteo bi budeš i zrno peska, i mušica, i latica, i ogromna krošnja u sjaju, i ptica u nebeskoj beskrajnoj plaveti, i sama ta plavet!“ (*Posle ruba*).

Kao da je snažna kreativna dimenzija ove autorke, koja u koncipiranju svojih proza inaugurira posebnu vrstu nomadstva, potrage za novom domovinom duhovnog jedinstva, *paratopiju*, „kao pakt između mesta i odsustva mesta“, kako objašnjavaju tumači, prepoznatljiva i u prikrienoj ličnoj i stvaralačkoj čežnji, ili potrebi Slavka Gordića. Ako je, nakon decenija kritičarskog i esejističkog rada, nagrađen za „moderni umetnički senzibilitet“ (Nagrada „Todor Manojlović“ za 2021), u njegovom nemiru, izneverenim očekivanjima – s obe ključne strane postojanja – sebe samog i konteksta sveukupnog okruženja – katkad i bolno narušene vere, ili sumnje, u najviše ideje i duhovne vodilje, tokom života najdublje prihvatanih kao vrhovnih i neopozivih, postavlja se i pitanje prirode te modernosti.

Jer u ovim rasponima rađa se prostor novih relacija, neispunjenog i traženog. To menja i klasično poimanje *metaxis*-a kao modernističke izgradnje „ideala“, težnje i traganja za najvišim i uzornim. Jer i uzorno, pa i ono u sakralnim domenima neporecivo, može bit izvor dubokog uznemirenja, prostora bez stvarnog odgovora u pojedinačnom biću: „Ako Ga nema, sve je besmisleno i uzaludno? Ako Ga ima, sve drugo je sporedno, ako ne i suvišno“ (*Posle ruba*). „Svet je dovoljno i čudesan i čudovišan“, piše Gordić. Nepotrebna su dodatna očuđenja, pre bi se moglo reći da su na sceni svojevrсна rastrežnjenja. Uvek iznova postavljeno pitanje: 'Ko si, ko si bio, ko bi mogao biti?' Sve dogođeno i doživljeno, činjeno i sanjano, svi dani sve godine kao da prođoše mimo sržne istine, nedokučive a postojeane“ (*Posle ruba*).

Otuda bi se moglo reći da je i na široj književnoj sceni u pitanju međuodnos između modernističke čežnje i postmodernističke razgradnje, između iskrenosti i sumnje, nove potrebe za stvarnošću promene, kontinuirane poput dugog puta potrage za sobom, jer, kako piše Gordić „stvarnost otkriva onaj koji je menja“ (*Razmena darova*, Narodna knjiga, Beograd, 2006). A nigde, kao u njegovim knjigama mikrozapisa, ta stvarnost promene nije naglašenije prisutna do u dubinskom oku posmatrača.

Tako Gordić u ovim mikroprozama nije isključivo ni klasični književni junak, ni autor. Pre svega toga on je trkač, sa snežnom lentom na grudima. Pobjednik bez slavlja, dobitnik novih, nepatvorenih saznanja, muke i radosti osvajanja čistine.

S onu stranu zida, s onu stranu okna... Tamo nikad nismo bili, niti ćemo biti. Možda samo detetu, u kratkom času potpunog samozaborava, svet biva dom. (Rub)

Premda putevi koji do toga časa samozaborava, do tog novog doma vode nisu drugo do potraga, „trka kao bez duše“, s tegom i mukom te iste duše:

Trčiš, posrćeš, smeten, i ganut i utučen, s krikom-i-kliktajem u grlu, s hicem koji samo što nije ispaljen u svet i sebe i ni u šta, sa šumom krvi u glavi i ušima, s krvlju izmešanom s lekovitim i ubilačkim supstancama, trčiš kao bez duše, i s dušom kao eksplozivnom jednačinom ushita i čemera, jednačinom nedokučivom i neizdrživom, s dušom i duhom u kojima se nikad – ni kad bi ti se posrećila dugovečnost kakvog drevnog patrijarha – neće izbrisati ni jedan jedini pouzdan odgovor na pitanja koja su ih decenijama smućivala, kao što povodnji, oluje i tajfuni ne prestaju da pomućuju i razgrađuju kakvu-takvu, s mukom uspostavljenju zemaljsku izvesnost i poredak stvari, bar onih opipljivih. (Rub)

Spokoj osećanja otrgnutosti od poništavajuće zbilje, trenutak je ravnoteže između čistog disanja i čistog saznanja, „jednačina ushita i čemera“, detinje općinjenosti i dubokog prozrenja – čija će kratkost potrajati koliko snežni cvet, ostavljajući iza tog trena kolebljive ravnoteže, malo čudo životnog, pročišćujućeg eliksira, udah slobode, koja će se ipak, jednom, i u nečemu, negde, obistiniti.

Uostalom, nije li još u *Razmeni darova* Gordić zapisao:

Stvarnost našeg života se i ne može dokučiti opisom. Nju otkriva onaj ko je menja – makar to zvučalo ideološki, didaktički, recitalski. Stvarnost tek stvaranjem biva oteta ništavilu.

Stvaranje disanjem, ubrzanom trakom postojanja kroz vreme i živu, neposrednu svaki-dašnjicu, s pogledom punim stvarnih opažaja, stvarnih dodira sa tlom, prirodom, ljudima, taj novoostvareni dodir sa životnom supstancom, neizrecivo je bogatstvo stvaralačkih pretpostavki. Lirski zapisi Slavka Gordića tako su najbliži onima koje rađa poetska inspiracija, i čiji su plodovi poetski dragulji. Upravo kako je pisao Česlav Miloš, u svojim vazdašnjim otporima i sumnjama spram poruka „velikog“, ideologizovanog sveta.

Pre svega, ja sam definisao poeziju kao „stalno traganje za stvarnim“, i ona to bez sumnje jeste; nikakva nauka ni filozofija ne može da zameni činjenicu da se pesnik nalazi pred stvarnošću koja je svakim danom nova, čudesno složena, neiscrpna i onda pokušava da je, koliko je moguće, obuhvati rečima. Taj elementarni kontakt, koji može da se proveri pomoću pet čula, važniji je od bilo koje mentalne konstrukcije. Da neispunjiva želja postigne mimezu, da bude verna nekom detalju, čini poeziju zdravom i pruža joj mogućnost da preživi periode koji su maltene nezamislivi.

Nisu li zapisi Slavka Gordića, u ovoj dimenziji, pored i uprkos svega, vera u jedan poseban, autentičan svet realnosti, koja „neispunjivost“ želja suspregnutih projektovanim konceptima življenja, pomera u čist prostor jednačine „duše i duha“, a bezbrojnim bojama stvarnosnih smiraja i oluja, imenuje i moć lirskog bića da ih prihvati u njihovoj zbilji, smisao, dajući im autentične boje i neugasivi sjaj, sred svega prolaznog.

Šumi i šušti septembar u prošaptanim slogovima, u krošnjama i pod stopalima, u lišću poskropljenom rđom, ili skvrčenom u fišeke i čaure, u huju vetrine i škripi rožnika u krovovima od

granja kroz koje pogleduje sjaj izbrušene plaveti, septembar sunčan, čist i zvonak kao praznik u detinjstvu, kao školski izlet, pun žagora i svetle tišine, širine, visine. (Rub)

Na rubu poetskog i stvarnosnog, na rubu izvan ruba, u pucanju prostora, ponavljanja svega što iznova će izreći neki cvrkut, neki dečji žamor, jednom. A što je, pre svega, kao i o mnogim drugim skicama na papiru i u duši, uhvatio jedan prizor dubokog doticaja zbilje, jedinstvenih lirskih zapisa Slavka Gordića. Jednom, u trenu, ili uvek, krhko, ali neporecivo:

Nad naraslu vodu, što preplavljuje guste tamnozelene krošnje vrba i topola, nadneli se zlatni svećnjaci divizme i belo-ružičaste čaške sleza. Kao pre deset hiljada godina. Kao posle deset hiljada godina. (Posle ruba)

Kao predah, pesniku prolaznosti.

Kao uteha. Trkaču sa lentom od snega, uvek iznova nad nepomirivim obroncima ambisa, gde prebiva večna tajna o sebi i drugima, nepobediva, poput „dubine zemlje i mora“, kao „mrva neotkrivenog i neproučenog minerala“.

S novim ambisom, koji objedinjuje dve knjige posebnih i suptilnih lirskih zapisa, o ranjivoj i ranjenoj istini subjekta, koji kao sred večnosti od pre hiljade godina i posle hiljade godina, ostaje *posle ruba*, kako stoji u istoimenoj knjizi. „Tajna i sebi i drugima: uvek u samici bez zidova...”